

การผลักดันความต้องการของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย
ในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์
DESIRE-DRIVEN ACTIONS BY POLICY ACTORS TOWARDS DECISION MAKING
ON THAILAND'S REOPENING UNDER PHUKET SANDBOX PROGRAM

ธัชญาณี รจนา¹ และกัลยา แซ่อั้ง²

Tatchayanee Rochana and Kanlaya Sae-Ang

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายนโยบาย ตลอดจนศึกษาบทบาทและวิธีการที่ตัวแสดงเหล่านี้ใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตนในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษารวบรวมจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งเป็นโดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักแบ่งเป็น 3 ภาคส่วน ประกอบด้วย 1) หน่วยงานภาครัฐในระดับส่วนกลาง คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมควบคุมโรค และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในระดับจังหวัด คือ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต 2) หน่วยงานภาคเอกชน คือ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต และ 3) ภาคประชาสังคม คือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการของตัวแสดง คือ ส่วนใหญ่ต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยวจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) และให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลก มีเพียงกรมควบคุมโรคที่มีข้อกังวลในการบริหารจัดการ อาจเกิดการแพร่ระบาดซ้ำในประเทศได้ อีกทั้งบทบาทของตัวแสดงที่สำคัญในการผลักดันเริ่มจากหน่วยงานภาคเอกชน ขณะที่ตัวแสดงหน่วยงานภาครัฐมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการทำงานบูรณาการร่วมกันเป็นการทำงานในลักษณะของการเจรจาต่อรอง เพื่อให้มีข้อสรุปแนวทางการดำเนินการ สำหรับวิธีการที่ตัวแสดงใช้ในการผลักดันความต้องการนั้นหน่วยงานภาคเอกชนจัดให้มีการประชุมโดยเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนภาคเอกชนเข้าร่วม โดยเมื่อข้อมูลไปถึงสื่อข่าวและหน่วยงานภาครัฐเกิดความสนใจ จึงได้มีโอกาสเข้าไปเสนอแนวทางและขอความเห็นให้แก่หน่วยงานภาครัฐระดับส่วนกลาง เพื่อให้เกิดการรับรู้และนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะ

คำสำคัญ: ตัวแสดง, เครือข่ายนโยบาย, โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์

¹ นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายและการจัดการสาธารณะ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Graduate student in Public Policy and Management, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author: E-mail: tatchayanee.rochana@sg.swu.ac.th

² อาจารย์ ดร. ประจักษ์วารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Lecturer, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Abstract

This study aims to examine the policy actors' motivations under the Phuket Sandbox Program, which is one of Thailand's reopening projects, by also investigating their roles and actions that were utilized to promote the group's motivations. The qualitative research approach was adopted for collecting data and conducting an in-depth interview with the key informants, categorized into three main groups. The first group consists of government organizations from the central administration, including the Ministry of Tourism and Sports, the Department of Disease Control, and the Tourist Authority of Thailand, as well as from the province administration, including the Phuket Provincial Public Health Office and the Phuket Provincial Tourism and Sports Office. The second group represents the private organization, which is the Phuket Tourist Association. And the third group represents a civil society organization, which is Phuket Provincial Community-Based Tourism. In conclusion, the findings show that the policy actors share a majority intention in reviving the city's economy after the widespread of COVID-19 outbreak and reforming Thailand to become a top tourist destination. Only the Department of Disease Control Centers is concerned about management. There could be another outbreak in the country. As predicted, the private sector plays a crucial role in promoting the program in the early stage by integrating its actions based on mutual benefits, with public sector support coming afterward in helping it perform. This requires an integrated collaboration from the government organizations to work compromise on the operational guidelines. In addition, to drive their own motivation (purpose), the private sector had hosted the meeting and invited other involved private agencies to discuss this program. Once the press and the public sector became aware of the problem, the government assigned the central administration to assist in the transformation of the program into a public policy.

Keywords: Actors, Policy Network, Phuket Sandbox Program

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย ในปี พ.ศ. 2558 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยนั้นสร้างรายได้กว่า 2.23 ล้านล้านบาท และมูลค่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวคิดเป็นกว่าร้อยละ 17 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก ในขณะที่เดียวกันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยยังเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศและเป็นกลไกสำคัญในการจ้างงานกว่า 4 ล้านตำแหน่งทั่วประเทศ แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของภาคการท่องเที่ยวในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) จากสถานการณ์และแนวโน้มที่สำคัญของโลกในปัจจุบันเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ที่เกิดขึ้นทั่วโลกนับตั้งแต่เดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2563 ทำให้รัฐบาลของหลายประเทศต้องบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมไม่ให้โรคแพร่กระจายและลดจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ มาตรการเหล่านี้ยังสร้างผลกระทบต่อกิจกรรมทาง

เศรษฐกิจให้กับการท่องเที่ยวทุกตลาด ไม่ว่าจะเป็นชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศและชาวไทยเดินทางออกไปเที่ยวต่างประเทศรวมถึงการท่องเที่ยวภายในประเทศ อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อการท่องเที่ยวได้ปรากฏขึ้นในภายหลังจากนี้ เพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติมีจำนวนลดลง เนื่องจากสถานการณ์การระบาดที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ รวมถึงมาตรการควบคุมของประเทศต่าง ๆ บังคับใช้ จึงเห็นได้ว่าเริ่มมีโรงแรมประกาศ ปิดชั่วคราว ปิดกิจการและให้พนักงานหยุดงาน (รพีพัฒน์ มัณฑนะรัตน์, 2563) และประเทศไทยเริ่มมีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค โดยปิดกั้นการเดินทางระหว่างประเทศจึงส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยและจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ธุรกิจหลายประเภทไม่สามารถกลับมาเปิดดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม ร้านอาหาร ร้านสปา หรือสถานที่จัดการแสดงโชว์ สำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง คือ กลุ่มสายการบิน กลุ่มธุรกิจโรงแรม และธุรกิจโรงพยาบาลระดับบนที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (จารุภัทร ทองลงยา, 2563)

ภาคธุรกิจท่องเที่ยวได้ออกมามีข้อเรียกร้องให้ภาครัฐมีมาตรการเปิดประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพร้อมควบคู่กับการควบคุมโรคด้วย ประกอบกับข้อเรียกร้องของสมาคมโรงแรมภูเก็ต (Phuket Hotels Association) กล่าวว่า ธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวภูเก็ตกำลังเข้าขั้นวิกฤต ห้องพักในสถานประกอบการที่พักที่จดทะเบียนในภูเก็ตไม่สามารถคุ้มทุนได้จริง หรือแม้กระทั่งรักษาระแสเงินสดให้เป็นบวกต่อนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในประเทศเท่านั้น (Domestic Tourism) หากไม่มีการสนับสนุนจากรัฐบาล หรือไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้ามา จะสร้างความสูญเสียอย่างมาก รวมถึงมีการว่างงานในภาคโรงแรม อุปสงค์การท่องเที่ยวภายในประเทศไม่มากพอที่จะสามารถป้องกันการสูญเสียที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และทำให้วิกฤตการณ์ทางการเงินของเจ้าของและผู้ประกอบการลดลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงขอสนับสนุนการเปิดเมือง (Reopening) ที่ปลอดภัย ปฏิบัติได้จริงและมีกลยุทธ์สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ (ถนัดกิจ จันภิเสน, 2563) อีกทั้ง จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้กับประเทศเป็นอันดับ 2 ของประเทศไทย แต่เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ระบาดทำให้จังหวัดภูเก็ตได้รับผลกระทบหนักกว่าจังหวัดท่องเที่ยวอื่น ๆ เนื่องจากพึ่งพารายได้จากนักท่องเที่ยวเป็นหลักธุรกิจโรงแรมและสถานประกอบการต่าง ๆ ปิดตัวลงหรือหยุดให้บริการชั่วคราว จึงส่งผลให้แรงงานในภาคบริการและส่วนอื่น เช่น แรงงานก่อสร้างเกิดการว่างงาน ขาดรายได้จำนวนมาก ทางสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นอยู่ที่ 180,000 ล้านบาท (ไทยพีบีเอส, 2563)

ในขณะที่เดียวกันด้านสาธารณสุขได้มีข้อคิดเห็นว่าประเทศไทยยังไม่เหมาะกับการเปิดท่องเที่ยวและเปิดประเทศ เนื่องจากสถานการณ์ในประเทศไทยจำนวนผู้ติดเชื้อใหม่ที่ยังคงสูงเป็นอันดับ 10 ของโลก การประเมินผลนโยบายไม่ควรทำให้ประชาชนเข้าใจผิดด้วยการนำเสนอเฉพาะจำนวนผู้ติดเชื้อจากการเดินทางเข้ามาจากต่างประเทศเท่านั้น ซึ่งนโยบายเปิดรับนักท่องเที่ยวรวมถึงการเปิดประเทศ จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการระบาดหนักตามมา 2 ประการ คือ 1. การที่คนที่เดินทางจากต่างประเทศอาจนำเชื้อเข้ามาในพื้นที่ได้ คนที่ฉีดวัคซีนมาแล้วก็ยังมีโอกาสที่จะติดเชื้อระหว่างช่วงการเดินทาง ระหว่างพำนักในพื้นที่และแพร่ให้กับผู้อื่นได้ 2. นโยบายเปิดท่องเที่ยวและเปิดประเทศ จะทำให้มีจำนวนคนมากในพื้นที่กิจกรรมต่าง ๆ หากการระบาดภายในประเทศยังมีความรุนแรงและกระจายไปทั่ว ปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นย่อมจะทำให้การระบาดในแต่ละพื้นที่รุนแรงและเร็วขึ้น และมองว่าควรจัดหาวัคซีนให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ (มติชนออนไลน์, 2564) ซึ่งทางคุณบดีคณะ

แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดลแห่งการเปิดประเทศตามนโยบายภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เดือนกรกฎาคมว่าจะเจอเชื้อกลายพันธุ์ที่อาจมาพร้อมกับนักท่องเที่ยว ซึ่งหากรัฐบาลควบคุมไม่ได้จนเกิดการระบาดระลอกใหม่จะยิ่งเป็นการซ้ำเติมเศรษฐกิจในพื้นที่อีกครั้ง ขณะที่การเปิดประเทศ ผ่านโมเดล “ภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์” วันที่ 1 กรกฎาคมยังเร็วไป เนื่องจากวัคซีนไม่ได้ครอบคลุมทุกสายพันธุ์ทั้งหมด แต่หากสายพันธุ์แปลกใหม่เข้ามาแล้วควบคุมไม่ได้ (พีพีทีวี, 2564)

การกำหนดแผนการเปิดประเทศภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ มีประเด็นและข้อคิดเห็นรวมถึงความต้องการที่แตกต่างกัน และต้องได้รับการร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งในอำนาจหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนล้วนมีบทบาทต่างกัน เมื่อทุกภาคส่วนมีความพร้อมร่วมมือที่จะผลักดันให้เกิดนโยบายการเปิดประเทศ เพื่อรับการท่องเที่ยวภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์นั้น จึงเกิดเป็นเครือข่ายนโยบายโดยมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้าด้วยกัน จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ความพยายามของภาคเอกชนของธุรกิจท่องเที่ยวเข้าไปเรียกร้องเชิงนโยบายต่อรัฐในการฟื้นฟูการท่องเที่ยวโดยการเปิดประเทศให้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่นำร่อง นำไปสู่ภาครัฐได้ตัดสินใจมองเห็นถึงความสำคัญต่อการเปิดประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยใช้ภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตในการดำเนินการสนับสนุนเตรียมความพร้อมอย่างเป็นระบบและเป็นต้นแบบให้จังหวัดท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อไป โดยเริ่มจากโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ในการทดลองเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยว ได้ผ่านกระบวนการขั้นตอนตลอดจนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างซับซ้อน ภายใต้กระบวนการกำหนดนโยบายดังกล่าวอาจเกิดทั้งความร่วมมือที่ประนีประนอมหรือขัดแย้งกันระหว่างบุคคล องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในข้อเสนอของตัวแสดงเครือข่ายนโยบาย ซึ่งเป็นที่มาที่ผู้วิจัยจะศึกษาความต้องการและบทบาทของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย โดยอาศัยการร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ว่าแต่ละตัวแสดงมีความต้องการ บทบาทในการผลักดันต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไร ตลอดจนตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายมีวิธีการผลักดันความต้องการต่อกระบวนการตัดสินใจเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ซึ่งจะทำให้เห็นการสะท้อนบทบาทที่สำคัญของเครือข่ายนโยบายในการมีส่วนร่วมผลักดันนโยบายสาธารณะอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

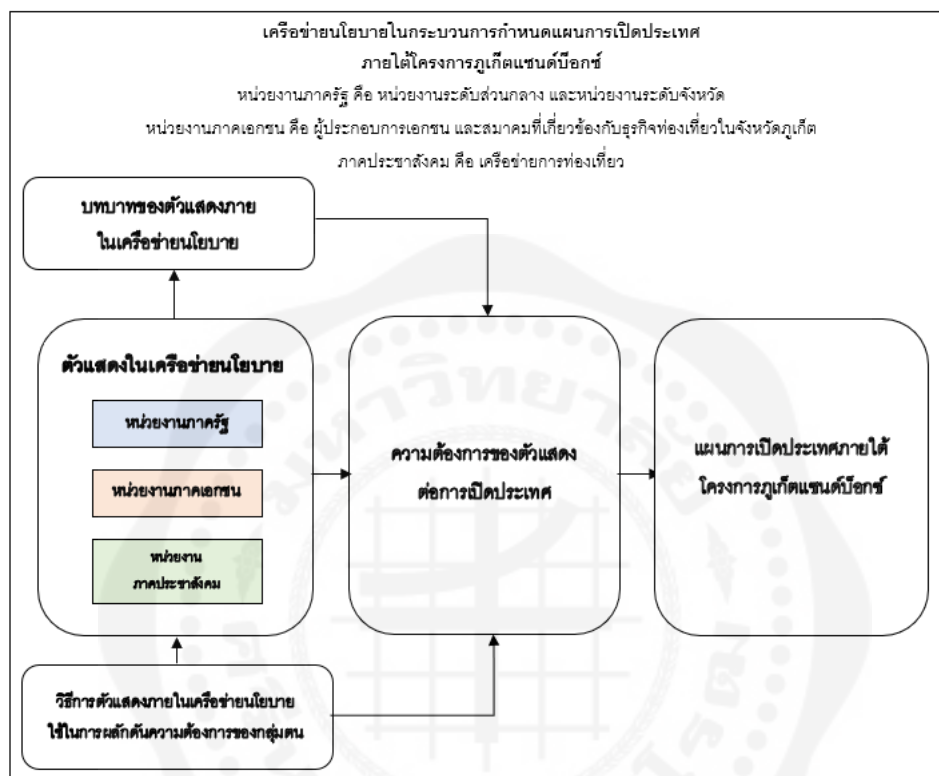
เพื่อศึกษาความต้องการของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายนโยบายตลอดจนศึกษาบทบาทและวิธีการที่ตัวแสดงเหล่านี้ใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตนในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎี

การศึกษาวิจัยผู้ศึกษาได้ศึกษาทบทวนเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการศึกษาวิจัยในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในเครือข่าย ตัวแสดงและการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีความสอดคล้องต่อโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์โดยมีประเด็น ดังนี้ แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network) แนวคิดเครือข่ายนโยบาย (Policy Network) กระบวนการกำหนด

นโยบายสาธารณะ ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) ข้อมูลโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการนำข้อมูลไปประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความต้องการของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายนโยบาย บทบาทและวิธีการที่ตัวแสดงเหล่านี้ใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตนในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยตรงจาก การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้เข้าใจการรับรู้และความเข้าใจต่อความต้องการและบทบาทรวมถึงวิธีการตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตน 2. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิเป็นการเก็บข้อมูลที่รวบรวมในรูปแบบของการเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Research) ได้แก่ รายงานการประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ มติคณะรัฐมนตรี หนังสือราชการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ บทความ และแนวทางการดำเนินงาน เพื่อนำมาแบ่งกลุ่มตัวแสดงนโยบายที่เกี่ยวข้องและบทบาทของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายที่เกี่ยวข้อง

โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ดังนี้ 1. หน่วยงานภาครัฐ คือ หน่วยงานระดับส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมควบคุมโรค และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และในหน่วยงานระดับจังหวัด ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต 2. หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่

สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต และ 3. ภาคประชาสังคม ได้แก่ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดภูเก็ต

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยจะนำข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหา (Content Analysis) มาวิเคราะห์ร่วมกัน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาประกอบในการอธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งจะมุ่งวิเคราะห์ข้อมูลและการตีความเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แล้ว นำมาสรุปให้เห็นถึงความต้องการ บทบาทของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายและวิธีการตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย ใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตนในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการนำแนวทางของทรัพยากรกลุ่มที่ตัวเองมีผลักดันข้อเรียกร้องให้กลายเป็นนโยบายต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้ศึกษาความต้องการของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายนโยบายตลอดจนศึกษาบทบาทและวิธีการที่ตัวแสดงเหล่านี้ใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตนในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารประกอบการประชุม เอกสารเผยแพร่และบทความจากสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. การดำเนินการของโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์

การขับเคลื่อนโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เป็นแนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวซึ่งเป็นพื้นที่ทดลองนำร่องแผนการเปิดประเทศของไทย จึงเป็นนโยบายที่สำคัญในช่วงระยะเร่งด่วนเนื่องจากการขับเคลื่อนการทำงานต้องมีบูรณาการกันในหลายภาคส่วน ไม่เพียงแต่ภาคการท่องเที่ยวเท่านั้นยังรวมถึงภาคสาธารณสุข ในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมด้วย ซึ่งความร่วมมือการเชื่อมโยงตัวแสดงในภาคส่วนต่าง ๆ จะมีบริบทที่แตกต่างกันออกไปตามบทบาทของตัวแสดงนั้น ๆ โดยการเตรียมความพร้อมของโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ มีภาพรวมการดำเนินการ ดังนี้

ตารางการดำเนินการของโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์

วันที่	การดำเนินการ
2 เมษายน 2563	แต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไข เยียวยา และฟื้นฟูผู้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมกีฬา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
20 กรกฎาคม 2563	แต่งตั้งคณะทำงานเตรียมความพร้อมการเปิดประเทศ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตใหม่

ตารางการดำเนินการของโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ (ต่อ)

วันที่	การดำเนินการ
28 – 29 กรกฎาคม 2563	ประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับมาตรการผ่อนคลายการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต (โดยกรมการท่องเที่ยว)
3 – 4 สิงหาคม 2563	ประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับมาตรการผ่อนคลายการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี (โดยกรมการท่องเที่ยว)
5 – 6 สิงหาคม 2563	ประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับมาตรการผ่อนคลายการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดกระบี่ (โดยกรมการท่องเที่ยว)
13 สิงหาคม 2563	การประชุมหารือแนวทางดำเนินโครงการ “Phuket Bubble Model” ณ จังหวัดภูเก็ต (โดย ศบค.)
24 สิงหาคม 2563	การประชุมหารือแนวทางดำเนินโครงการ “Samui Bubble Model” ณ เกาะสมุย (โดย ศบค.)
20 ตุลาคม 2563	แต่งตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจ เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
4 มีนาคม 2564	ประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเปิดประเทศในรูปแบบ Wellness Leisure หรือ Area Quarantine ผ่านระบบออนไลน์ (โดย สป.กก.)
10 มีนาคม 2564	การประชุมหารือเตรียมความพร้อมเรื่องแผนการเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ รับฟังความคิดเห็น อุปสรรค และปัญหาจากภาคเอกชน ณ จังหวัดภูเก็ต (โดย สป.กก.)
22 มีนาคม 2564	การประชุมหารือเตรียมความพร้อมเรื่องแผนการเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ณ จังหวัดชลบุรี (โดย สป.กก.)
24 มีนาคม 2564	การประชุมหารือเตรียมความพร้อมเรื่องแผนการเปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ณ จังหวัดเชียงใหม่ (โดย สป.กก.)
26 มีนาคม 2564	การประชุม ศบค. ครั้งที่ 1/2564 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในหลักการแนวทางการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้รับวัคซีนแล้วของจังหวัดภูเก็ต เริ่ม 1 กรกฎาคม 2564

ตารางการดำเนินการของโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ (ต่อ)

วันที่	การดำเนินการ
7 พฤษภาคม 2564	การประชุมคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ ครั้งที่ 2/2564 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบแนวทาง การเปิดประเทศเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ในพื้นที่ 10 จังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
4 มิถุนายน 2564	การประชุม ศบค. ครั้งที่ 2/2564 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบหลักการแนวทางการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ได้รับการฉีดวัคซีนแล้วจากประเทศที่มีความเสี่ยงต่ำและความเสี่ยงปานกลางของจังหวัดภูเก็ต (Phuket Sandbox) เริ่ม 1 กรกฎาคม 2564
17 มิถุนายน 2564	นายกรัฐมนตรี ตั้งเป้าเปิดประเทศภายใน 120 วัน
18 มิถุนายน 2564	การประชุมคณะกรรมการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ครั้งที่ 8/2564 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบหลักการเปิดพื้นที่นำร่องรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า)
22 มิถุนายน 2564	กรม. มีมติเห็นชอบหลักการเปิดพื้นที่นำร่องรับนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดสุราษฎร์ธานี (เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า)
29 มิถุนายน 2564	ข้อกำหนด ออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 26) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา <ul style="list-style-type: none"> การกำหนดผู้เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพิ่มเติม (12) ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตให้เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นจังหวัดนำร่องด้านการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว หรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล คำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่ 7/2564 เรื่อง แนวปฏิบัติตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 11) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา <ul style="list-style-type: none"> ให้หัวหน้าผู้รับผิดชอบในการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินและพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการป้องกันโรคแบบท้ายคำสั่ง สำหรับผู้ซึ่งได้รับอนุญาตให้เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นจังหวัดนำร่องด้านการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว หรือกิจกรรมอื่น ๆ ตามนโยบายรัฐบาล
1 กรกฎาคม 2564	เริ่มดำเนินโครงการ Phuket Sandbox

2. ความต้องการของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย ความต้องการของหน่วยงานภาครัฐทั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต มีความต้องการที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยใช้ภาคการท่องเที่ยวเข้ามาขับเคลื่อนและพร้อมสนับสนุนผลักดันดำเนินการให้เกิดโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์เป็นพื้นที่นำร่องของการเปิดประเทศและนำนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ พร้อมทั้งให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกต่อไป และกรมควบคุมโรคเป็นหน่วยงานระดับส่วนกลางที่ต้องบูรณาการทำงานร่วมกับภาคการท่องเที่ยวซึ่งมีข้อกังวลในการบริหารจัดการ ถ้าหากไม่มีการวางแผนในระยะต่าง ๆ อาจเกิดการแพร่ระบาดซ้ำในประเทศได้ อย่างไรก็ตามด้านสาธารณสุขให้ความสนับสนุนการทำงานร่วมกับภาคการท่องเที่ยวได้ หน่วยงานภาคเอกชนมีความต้องการที่ชัดเจนว่าฟื้นฟูเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเพื่อให้กลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตสามารถอยู่ต่อไปได้ และหน่วยงานภาคประชาสังคมได้ให้ความเห็นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ กลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบต้องการสนับสนุนให้กระตุ้นฟื้นฟูเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยว เพราะสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวกับอีกกลุ่มคือคนไม่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

3. บทบาทของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย บทบาทของตัวแสดงหน่วยงานภาครัฐ ระดับส่วนกลาง คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีบทบาทประสานประโยชน์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เข้าด้วยกัน พร้อมทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีบทบาทหลักทั้งการประสานความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนเชื่อมการทำงานเข้าด้วยกัน และการเจรจาต่อรองร่วมกับด้านสาธารณสุขอย่างกรมควบคุมโรค ที่ได้เข้ามามีบทบาทให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะและหาแนวทางการบริหารจัดการโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ได้ ในระดับจังหวัด คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ตและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต จะมีบทบาทในการประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด เชื่อมโยงการทำงานสร้างความเข้าใจให้แก่คนในพื้นที่ ในบทบาทหน่วยงานภาคเอกชน คือ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต เป็นบทบาทหลักที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินการโครงการฯ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ร่วมประสานความร่วมมือในหน่วยงานภาคเอกชนด้วยกัน และหน่วยงานภาคประชาสังคม คือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดภูเก็ต ไม่ได้มีบทบาทหลักที่สำคัญเป็นเพียงกลุ่มที่ได้รับความร่วมมือในภายหลัง และยังมีมองว่าบทบาทที่สำคัญต่อการผลักดัน คือ ส่วนกลางเป็นหลัก

4. วิธีการตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตน วิธีการตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตน ตัวแสดงหน่วยงานภาครัฐ ในระดับส่วนกลางและระดับจังหวัดมีการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยสำนักงานปลัดฯ จะได้เข้าร่วมประชุมทั้ง 2 รูปแบบ แล้วแต่การประชุมนั้นเกี่ยวข้องหรือไม่ แต่จะเน้นการประสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือสร้างกลไกภาคีเครือข่ายเพื่อสนับสนุนอำนวยความสะดวกการทำงานให้ขับเคลื่อนต่อไปได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเน้นการทำงานแบบเชิงรุกโดยมีการประชุมทั้งทางการและไม่เป็นทางการหรือลงไปหารือในจังหวัดภูเก็ต เพื่อดำเนินการให้รวดเร็วมากที่สุด ด้านสาธารณสุขทั้งระดับส่วนกลางและระดับจังหวัด ได้มีการเข้าร่วมประชุมเพื่อให้ข้อคิดเห็นและวางแผนการทำงานต่อ

โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ให้มีความปลอดภัยและสอดคล้องต่อพื้นที่ ซึ่งในหน่วยงานภาคเอกชน ของสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต มีการประชุมไม่ทางการหรือวงเล็บบ่อยครั้ง โดยมีการพูดคุยในส่วนของภาคเอกชนก่อน แล้วจึงค่อยเข้าไปประชุมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคประชาสังคมได้เข้าประชุมร่วมกับจังหวัด แต่มีข้อเห็นต่างต่อการบริหารจัดการของสาธารณสุขจึงส่งผลให้ในการประชุมต่าง ๆ ไม่ได้สามารถเข้าไปร่วมประชุม อย่างไรก็ตามก็ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาคเอกชน

สรุปผลการวิจัย

ความต้องการของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย เครือข่ายนโยบายในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ มีตัวแสดงหน่วยงานภาครัฐ คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมควบคุมโรค สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดภูเก็ต สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต ในความต้องการของตัวแสดง ที่มีส่วนร่วมของการบูรณาการกำหนดแผนการเปิดประเทศขึ้นมานั้น ได้ผ่านกระบวนการฯ และขั้นตอนมากมาย ที่จะทำให้เกิดเป็นโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ได้ เนื่องจากนโยบายเป็นวาระนโยบายระดับประเทศซึ่งทำให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายในภาพใหญ่และทำให้เห็นศักยภาพของการพัฒนาประเทศไทยที่ได้รองรับปรับตัวให้กับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) กระบวนการของภาครัฐต้องผ่านการแสดงความคิดเห็นหรือเป็นที่ยอมรับทั้งด้านการท่องเที่ยวและด้านสาธารณสุขทำให้การดำเนินการสามารถไปด้วยกันได้ จึงเห็นได้ว่าความต้องการเป้าหมายเดียวกัน คือ การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วยการท่องเที่ยว และต้องการให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของการท่องเที่ยว พร้อมยกระดับการท่องเที่ยว มาตรฐานความปลอดภัยให้ออกสู่ระดับโลกอีกด้วย เพราะรายได้หมุนเวียนเศรษฐกิจส่วนหนึ่งของประเทศต้องยอมรับว่ามาจากภาคการท่องเที่ยว ส่งผลให้ประชาชนหรือแรงงานที่ทำงานเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้หยุดชะงักและไม่สามารถหางานรองรับทำได้ใน ณ ตอนนั้น อีกทั้งมาตรการส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวในประเทศด้วยจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดท่องเที่ยวหลักและนักท่องเที่ยวต่างชาติแต่เดิมเข้ามาเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว จึงทำให้จังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่นำร่องเปิดการท่องเที่ยวและลักษณะของจังหวัดเป็นมีพื้นที่เป็นเกาะ มองว่าการบริหารจัดการสามารถดำเนินการได้ อย่างไรก็ตามความสอดคล้องในการทำงานส่วนของด้านการท่องเที่ยวและด้านสาธารณสุขต้องมีการปรับมาตรการการบริหารจัดการค่อนข้างมาก เพราะต้องคำนึงถึงระบบสาธารณสุขให้รองรับเพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยวเข้ามาหรือเกิดการแพร่ระบาดเพิ่มขึ้น

ตัวแสดงหน่วยงานภาคเอกชน คือ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ความต้องการของตัวแสดงส่วนของภาคเอกชนมีความต้องการที่จะฟื้นฟูเศรษฐกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตให้สามารถเดินต่อไปได้ และพร้อมที่จะสนับสนุนการดำเนินให้แก่ทุกภาคส่วนไปด้วยกัน และตัวแสดงภาคประชาสังคม คือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดภูเก็ต ได้มองเห็นความต้องการมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยโดยมองแง่มุมที่ว่า คนที่ไม่ได้รับความเดือดร้อนอาจจะไม่เห็นด้วย มีความกังวลส่งผลให้เกิดการแพร่ระบาดมากขึ้นได้ส่วนคนที่ได้รับความเดือดร้อน มีความเห็นด้วยเพราะรายได้จากการท่องเที่ยวได้หายไปหรือไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

บทบาทของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบาย ในตัวแสดงหน่วยงานภาครัฐ ที่เป็นหน่วยภาครัฐระดับ ส่วนกลางของด้านการท่องเที่ยว คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นในลักษณะของตัวกลางการประสานงาน ให้กับส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีบทบาทที่สำคัญมากต่อการดำเนินการโครงการฯ ตั้งแต่เริ่มต้นจนนำไปสู่ปฏิบัติ รวมถึงส่งเสริมการท่องเที่ยว และหาแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดภูเก็ต เพื่อที่จะทำให้เกิดภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ได้ หน่วยงาน ภาครัฐระดับส่วนกลางของด้านสาธารณสุข คือ กรมควบคุมโรค เป็นการร่วมกันทำงานของสาธารณสุขที่เข้ามา บทบาทให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อความเป็นไปได้ที่จะเปิดประเทศ นำนักท่องเที่ยวเข้ามาโดยให้มีแผนการ รองรับความปลอดภัยต่อประเทศไทยอย่างมากที่สุด ซึ่งในหน่วยงานระดับจังหวัด คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและ กีฬาจังหวัดภูเก็ตและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดภูเก็ต เป็นหน่วยงานระดับในพื้นที่ที่รับนโยบายหรือแนวทางการ ดำเนินการมาปฏิบัติปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ซึ่งไม่ได้มีบทบาทในลักษณะของการผลักดันมาก อย่างไรก็ดีหน่วยงานระดับจังหวัดยังพร้อมให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนต่อหน่วยงานระดับส่วนกลางได้อย่าง เต็มที่ อีกทั้งบทบาทหน่วยงานภาคเอกชน คือ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต เป็นบทบาทกำลังหลักที่ สำคัญในการดำเนินการโครงการฯ ตั้งแต่ริเริ่มแนวคิดในการเปิดประเทศโดยให้จังหวัดภูเก็ตได้นำการท่องเที่ยว เข้ามาอีกครั้ง และยังสนับสนุนการทำงาน งบประมาณ ที่ทางหน่วยงานภาครัฐไม่สามารถจัดสรรให้ได้ก่อนมา บริหารจัดการในจังหวัดภูเก็ต นอกเหนือจากสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต ยังมีเครือข่ายหน่วยงาน ภาคเอกชนอื่น ๆ ที่ให้ความสนับสนุนเงินทุนและการขับเคลื่อนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องนี้ด้วย และส่วนสุดท้าย หน่วยงานภาคประชาสังคม คือ เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดภูเก็ต อาจจะไม่ได้มีบทบาทร่วมใน ช่วงแรกแต่เมื่อมีข่าวหรือกระแสสังคมที่เกิดขึ้นว่าโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ให้เอื้อต่อกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว มากกว่า ภายหลังบทบาทของเครือข่ายจึงเริ่มเข้าไปมีส่วนได้ให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะมากขึ้น

วิธีการตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายใช้ในการผลักดันความต้องการของกลุ่มตน ตัวแสดง ภายในเครือข่ายนโยบายมีวิธีการที่ใช้ในการผลักดัน การประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยมีการ เริ่มมาจากหน่วยงานภาคเอกชน ของสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต มีการประชุมวงเล็กโดยเรียกผู้ ที่เกี่ยวข้องของภาคเอกชนมาเข้าร่วม แล้วจึงขยายกว้างได้มีการออกสื่อ และส่งไปถึงหน่วยงานภาครัฐ จึงได้เข้ามา มีบทบาทให้เป็นประเด็นที่สำคัญในการผลักดันโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ให้เกิดขึ้น โดยมีการท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทยเป็นหน่วยงานภาครัฐหลักที่ร่วมหารือหรือสนับสนุนตั้งแต่ต้นโครงการฯ จนไปสู่การผลักดันทำให้ โครงการฯ สามารถดำเนินการต่อไปได้ดี แล้วกระจายการดำเนินการตามบทบาทภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ให้ได้เข้าบูรณาการการทำงานมากขึ้น ในส่วนของหน่วยงานภาคประชาสังคมเองมีการเข้าร่วมประชุมรับฟังใน ระดับจังหวัดเองและให้เตรียมความพร้อมของในชุมชนย่านแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการผลักดันความต้องการของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายในกระบวนการกำหนด แผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ได้พบความสอดคล้องประเด็นในการศึกษานี้นำมา อภิปรายตามหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ลักษณะความต้องการในแต่ละความสัมพันธ์ของเครือข่ายนโยบายในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ในความต้องการของความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะเห็นได้ว่าเป็นการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน แต่ในเชิงการผลักดันที่ทำให้เกิดโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ได้เริ่มมาจากกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีปัญหาหรือประเด็นที่ได้รับผลกระทบต้องการแก้ไขให้ได้โดยเร็วที่สุด ซึ่งอยู่ในลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (Issue Network) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนพร สายทองคำ (2563) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางนโยบายในเครือข่ายคณะทำงานโครงการบ้านพอเพียงชนบทกรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี ประเด็นตัวแสดงในเครือข่ายซึ่งเป็นความสัมพันธ์การจัดโครงสร้างของการทำงานเป็นไปตามศักยภาพของตัวแสดงและบริบทของพื้นที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนของสังคม ในลักษณะของเครือข่ายเชิงพื้นที่และเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม อีกทั้งความร่วมมือที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมผ่านการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและการเกื้อหนุนพึ่งพากัน กระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันในเชิงปฏิบัติจนสามารถพัฒนาไปสู่การประสานความร่วมมือของเครือข่ายได้

โดยการรวมกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวไปสร้างความร่วมมือหรือภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต และเป็นผู้สนับสนุนในการทำงานระดับเชิงพื้นที่ให้แก่หน่วยงานภาครัฐอีกด้วยเนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวหรือกลุ่มธุรกิจภาคเอกชนไม่ได้มีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณหรือเวลา สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเองพร้อมทั้งมีศักยภาพและความเข้มแข็งในการให้ความร่วมมือในการทำงาน ในทางกลับกันลักษณะความสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐในการทำงานมีความสอดคล้องเป็นเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ เพราะภารกิจแต่ละหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการผลักดันการดำเนินโครงการฯ มีความแตกต่างกัน ในหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถข้ามหน้าที่หรือของภารกิจตัวเองได้ซึ่งในความสัมพันธ์ภาครัฐเอง จึงทำให้เห็นว่ากระบวนการที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของการขับเคลื่อนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะไม่ได้ทำแต่เริ่มต้นถึงจบ เข้ามาในลักษณะตามหน้าที่และช่วงเวลาที่ต้องดำเนินการมากกว่า

แม้ว่าลักษณะการทำงานของเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันเนื่องจากการดำเนินการโครงการฯ ต้องมีลักษณะไปในทิศทางเดียวกันอย่างหน่วยงานภาครัฐมีข้อจำกัดในการขับเคลื่อนบางภารกิจหน้าที่ และเป็นการร่วมทำงานด้านการท่องเที่ยวและสาธารณสุขเป็นหลัก แต่หากมีความต้องการเป้าหมายเดียวกันว่ามุ่งให้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์สามารถเกิดขึ้นได้จริง และสามารถนำไปเป็นต้นแบบของการบริหารจัดการในเรื่องเชิงนโยบายอื่น ๆ ได้ ทุกภาคส่วน ไม่เว้นแต่ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ขับเคลื่อนต่อไป

2. บทบาทของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ บทบาทในการขับเคลื่อนของตัวแสดงที่เห็นได้ชัดคือหน่วยงานภาคเอกชนเป็นไปตามเครือข่ายนโยบายความสัมพันธ์ภาครัฐและธุรกิจตามแนวคิดของ Schmitter เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีการจัดตั้งขึ้นโดยไม่จำกัดจำนวนมีความสัมพันธ์แบบแนวราบ เป็นกลุ่มที่มีได้ถูกภาครัฐเข้ามาควบคุมในการจัดตั้งหรือแทรกแซงกิจการของกลุ่มนั้น และมีบทบาทเข้าไปรวมกำหนดทิศทางนโยบายรัฐบาลอย่างชัดเจน ซึ่งตัวแบบภาครัฐ-สังคม จะเน้นบทบาทของกลุ่มตัวแทนมักเกิดขึ้นกับนโยบายด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ทั้งนี้มีความใกล้เคียงกับงานวิจัยของ เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์ (2555) ในงานวิจัยเรื่อง การเมืองของกระบวนการ

กำหนดนโยบายโฉนดชุมชน พบว่าในความสัมพันธ์ของการกำหนดนโยบายระหว่างตัวแสดงนั้นเป็นรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมือง โครงสร้างทางกฎหมาย และโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ของเครือข่ายนโยบายนั้นเป็นรูปแบบลักษณะของการเจรจาต่อรอง การกดดัน การประนีประนอม และการประสานประโยชน์ระหว่างตัวแสดงทางนโยบายทั้งสามฝ่ายเอง

โดยหน่วยงานภาคเอกชนมีบทบาทเข้ามาเริ่มผลักดันโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์สูงได้ร่วมมีวิธีการประสานประโยชน์เข้าด้วยกันระหว่างหน่วยงานภาคเอกชน ไม่เพียงแต่กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวแต่รวมถึงภาคเอกชนในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ด้วย เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ที่หน่วยงานภาคเอกชนให้ความร่วมมือในการรองรับความเตรียมพร้อมขับเคลื่อนโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ซึ่งในการทำงานหน่วยงานภาครัฐระหว่างการท่องเที่ยวและสาธารณสุขมีการทำงานร่วมบูรณาการกันในลักษณะของการเจรจาต่อรอง ให้ได้ข้อสรุปและเตรียมความพร้อมในการดำเนินการนี้ได้ และไม่เห็นเป็นผลกระทบด้านลบในความเสี่ยงของสาธารณสุขหากมีการเปิดประเทศ นานักท่องเที่ยวเข้ามาจะเกิดการแพร่ระบาดของโรค ไม่สามารถควบคุมได้เนื่องจากมุมมองในการขับเคลื่อนอาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการประชุมหารืออย่างเป็นทางการและไม่ทางการอยู่บ่อยครั้ง เพื่อให้ตักตวงแนวทางการทำงานให้เกิดความสมดุลและร่วมขับเคลื่อนผลักดันโครงการฯ ได้

3. วิธีการผลักดันความต้องการของตัวแสดงภายในเครือข่ายนโยบายในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ในการผลักดันความต้องการเป็นมิติของการระดมทรัพยากรที่มีความต้องการเหมือนกันแบบกลุ่มผลประโยชน์-กลุ่มผลักดัน (Politics of Pressure Group) ซึ่งตัวแสดงหน่วยงานภาคเอกชนได้เข้าถึงโดยใช้พื้นที่สื่อในการให้ข้อมูลออกไป และเมื่อตัวแสดงหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสนใจ จึงมีโอกาสเข้าไปเสนอแนวทางและข้อคิดเห็นให้แก่ส่วนกลางต่อการดำเนินการโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เพื่อให้เกิดการรับรู้ต่อสังคมและสามารถขยายวงกว้างได้มากขึ้นและนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะ ที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในแต่ละลำดับขั้นตอนกันไป โดยเริ่มมาจากหน่วยงานภาคเอกชนเป็นคนริเริ่มค้นหาแนวทางเพื่อที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตให้ได้ หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสนใจต่อยุทธศาสตร์จึงเข้ามาบทบาทในการหารือรับปัญหาและความคิดเห็นนำไปสู่การผลักดันให้เกิดโครงการฯ ได้ และยังเป็นพื้นที่นำร่องการท่องเที่ยวที่ให้ความสนใจจากหลายประเทศว่าประเทศไทยมีวิธีการบริหารจัดการรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างไร

การกำหนดนโยบายสาธารณะมีการปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงอยู่ในทุกขั้นตอน ซึ่งตัวแสดงของนโยบายเป็นการศึกษาหรือปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อเตรียมจัดทำข้อเสนอแนะนโยบาย จะเห็นได้ว่าเมื่อหน่วยงานภาคเอกชนมีความต้องการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจังหวัดภูเก็ต ในการกำหนดนโยบายนั้นจึงเริ่มเกี่ยวข้องการเมือง เศรษฐกิจสังคมและการบริหารจัดการในภาครัฐ บทบาทตัวแสดงที่สำคัญ คือ รัฐบาล กลุ่มผลประโยชน์ธุรกิจ ข้าราชการ แต่บทบาทที่โดดเด่น เหมือนกับ สัญญา เคนาภูมิ (2559) ได้กล่าวทฤษฎีการกำหนดนโยบายสาธารณะ ว่ามีบทบาทการแสดงที่โดดเด่นของบุคคลระบุว่า บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นการร่วมอิทธิพลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่ตกลงกันได้หน่วยงานภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในจังหวัดภูเก็ตได้ และมองเห็นถึงไม่ใช่กลุ่มธุรกิจที่ได้รับ

ความเดือดร้อนมีประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ ไม่มีงานและขาดรายได้เลี้ยงชีพต้องพึ่งพาการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยเหลือให้สามารถกลับมาประกอบอาชีพได้ ไม่เพียงแต่หน่วยงานภาคเอกชน บทบาทนักการเมืองก็เป็นส่วนสำคัญที่ให้ความช่วยเหลือและผลักดันโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ เนื่องจากการตัดสินใจเพื่อให้เกิดนโยบายนี้ขึ้นมาได้ มาจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการขับเคลื่อน ให้มีผลประโยชน์ต่อประเทศมากที่สุด และยังมีบทบาทข้าราชการที่ร่วมกำหนดนโยบายที่หน่วยงานภาครัฐต้องดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ภารกิจของตนเอง ถ้าหากไม่ได้รับความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอาจจะเกิดปัญหาหรือข้อติดขัดไม่สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ อย่างไรก็ตามจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากระบวนการกำหนดนโยบายนั้น เป็นแนวคิดนโยบายสาธารณะ รวมไปถึงกิจกรรมการทำงานของรัฐบาลและเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจให้ดำเนินการไปได้จนไปสู่การนำไปปฏิบัติหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดจะเข้ามามีบทบาทการทำงานมากขึ้น

จากการอภิปรายผลการศึกษาค้นพบโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์นี้ การดำเนินการโครงการฯ ตามนโยบายในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ลักษณะดังกล่าว มีตัวแสดงทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เข้าร่วมบูรณาการด้วยกัน ถ้าหากขาดภาคส่วนใดส่วนหนึ่งหรือไม่ได้รับความร่วมมือจะไม่ก่อให้เกิดโครงการฯ นี้ได้ เพราะต้องอาศัยการทำงานบูรณาการทั้งหมด แม้ว่าบทบาทหน่วยงานหลักที่สำคัญในเริ่มต้นการผลักดันจะเริ่มต้นจากหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐระดับส่วนกลางก็ตาม ซึ่งทุกกระบวนการขั้นตอนจะมีบทบาทในแต่ละภาคส่วนที่แตกต่างกัน เข้ามาบูรณาการความร่วมมือกัน เพื่อให้เป้าหมายโครงการฯ นี้เกิดผลสำเร็จ และหน่วยงานต่าง ๆ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ต่อการดำเนินการโครงการฯ นี้ จึงมองว่าเครือข่ายนโยบายในกระบวนการกำหนดแผนการเปิดประเทศ ภายใต้โครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์ ทุกภาคส่วนมีความเข้มแข็งต่อการทำงานร่วมกัน แก้ปัญหาและสามารถขับเคลื่อนนโยบายได้จริง แม้ว่าที่ผ่านมาช่วงเกิดโรคระบาดการทำงานของด้านการท่องเที่ยวและสาธารณสุขไม่ได้มีนโยบายหรือสิ่งที่จะต้องทำร่วมกัน แต่ครั้งนี้เห็นได้ว่าหน่วยงานภาครัฐสามารถบริหารจัดการประสานความร่วมมือให้แก่ทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี มีแผนการดำเนินการที่ชัดเจน และสามารถเป็นต้นแบบของกระบวนการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการภาครัฐต่อยอดการบูรณาการในมิติของการทำงานอื่นได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐ

1.1 การปรับเปลี่ยนทำงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ข้อจำกัด และกฎหมายงบประมาณที่กำหนดไว้ตามภารกิจของหน่วยงาน ควรต้องปรับแนวคิดวิธีในการทำงานให้มีความสอดคล้องและเชิงรุกต่อการขับเคลื่อนนโยบายหรือโครงการสำคัญเพื่อให้พร้อมรับต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยให้หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดมีบทบาทหลักต่อการกำหนดนโยบายและพัฒนาพื้นที่ได้

1.2 หน่วยงานภาครัฐควรมีกลไกในการขับเคลื่อนหรือสนับสนุนเครือข่ายนโยบายและวิธีการบริหารจัดการรองรับ ควรปรับกลไกในการทำงานต่อเครือข่ายนโยบายให้เกิดความยั่งยืน รับฟังข้อเสนอแนะและ

ความคิดเห็นทั้งภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานกำหนดนโยบายสาธารณะ และส่งผลไปถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย ให้สามารถเข้ามาร่วมบริหารจัดการนโยบายนี้ได้ซึ่งมีบริบทที่แตกต่างกันไปตามกระบวนการนโยบายสาธารณะ

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาคเอกชนกลุ่มผลประโยชน์ในการผลักดันความต้องการซื้อเรียกร้องสู่ นโยบาย

การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงในเครือข่ายเพื่อสนับสนุนผลประโยชน์และบริหารจัดการ ได้อย่างต่อเนื่อง ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เข้ามาร่วมฟังและข้อคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน อีกทั้งยังเป็นวิธีการระดมทรัพยากรสร้างความสัมพันธ์ต่อตัว แสดงภาคประชาสังคมเข้าด้วยกันได้ ส่งผลให้การผลักดันมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาสังคมในการผลักดันความต้องการสู่ นโยบายสาธารณะ

การสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมโดยไม่ได้มีแค่ตัวแทนชุมชนจากการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ควรมีการระดมทรัพยากรจากตัวแทนในด้านอื่น ๆ เช่น ตัวแทนด้านการเกษตร เพื่อเกิดการรวมกลุ่มที่ใหญ่ ขึ้น และสามารถทำให้เข้าถึงต่อกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะได้ เนื่องจากคนในพื้นที่จะเข้าใจถึง โครงสร้างปัญหาการท่องเที่ยวหรือเรื่องอื่น ๆ ในจังหวัดภูเก็ต จึงส่งผลต่อการผลักดันความต้องการสู่ นโยบาย สาธารณะเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น

4. ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นเพียงศึกษาความต้องการ บทบาทและวิธีการผลักดันของตัวแสดงภายใน เครือข่ายนโยบาย ซึ่งอยู่ในช่วงก่อรูปและกำหนดนโยบายจากโครงการภูเก็ตแซนด์บ็อกซ์เท่านั้น หากศึกษาจาก โครงการฯ ครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงนโยบายของการนำไปปฏิบัติและการติดตามประเมินผล ผ่านการทำตัวแสดง เครือข่ายนโยบาย เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานในกระบวนการและอาจมีข้อค้นพบจากตัวแสดงอื่น ๆ โดยมี ลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามกระบวนการนโยบายสาธารณะ

บรรณานุกรม

วิทยานิพนธ์

- กาญจนาพร สายทองคำ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงทางนโยบายในเครือข่ายคณะทำงานโครงการบ้านพอเพียงชนบท กรณีศึกษา จังหวัดจันทบุรี. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์. (2555). การเมืองของกระบวนการกำหนดนโยบายโหนดชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทความในวารสาร

- สัญญา เคนาภูมิ. (2559). การกำหนดนโยบายสาธารณะ : ทฤษฎี และกระบวนการ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 7(2), 105-107.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564). สืบค้นจาก https://www.mots.go.th/download/article/article_20170320150102.pdf
- จารุภัทร ทองลงยา. (2563). ธุรกิจท่องเที่ยว ผลกระทบใหญ่ต่อเศรษฐกิจไทย. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/tourism-business-large-impact-on-the-thai-economy/>
- ณัดกิจ จันกิเสน. (2563). สมาคมโรงแรมภูเก็ต ขู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวภูเก็ตกำลังเข้าขั้นวิกฤต ร้องรัฐบาลช่วยให้อยู่รอดในช่วงไฮซีซั่น. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/phuket-hotels-association-090963/>
- ไทยพีบีเอส. (2563). COVID-19 วิกฤตท่องเที่ยวภูเก็ตอ่วม. สืบค้นจาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/296895>
- พีพีทีวี. (2564). หมอศิริราช หวั่น "ภูเก็ต แซนด์บ็อกซ์" เสี่ยงเจอเชื้อกลายพันธุ์. สืบค้นจาก <https://www.pptvhd36.com/news/%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A1/149561>
- มติชนออนไลน์. (2564). เช็กมาตรการล็อกดาวน์ เม.ย.63 หลัง สธ.ขงล็อกพื้นที่ งดออกเคสสถาน-เคอร์ฟิว. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/local/news_2818444
- รพีพัฒน์ มัณฑนะรัตน์. (2563). สถานการณ์การท่องเที่ยวในวิกฤต COVID-19. สืบค้นจาก <https://www.cea.or.th/th/single-research/cultural-heritage-tourism-industry-covid-19>